

Kafkasya Bölgesinde Türk Dış Politikasının Çıkar Alanları ve Hareket Alanları *Gürcistan Örneğinde*

Kamil Ağacan

Türkiye-Gürcistan ilişkileri üzerinde konuşacağım. İyi ilişkilere sahip iki ülkenin ilişkilerini anlatmanın kolaylığını yaşayacağım bir ölçüde. Konuşmamı ana olarak iki çerçevede söyleyeceğim. Birinci bölümde Türkiye ve Gürcistan ilişkilerinin genel çerçevesi, ilişkiye yön veren etkenleri ele alacağım. İkinci bölümde ise ilişkilerde yaşanan algılama sorunları üzerinde duracağım. Bu daha çok, ilişkilerin daha da ileri gitmesini sınırlayan, ideal bir ilişki tarzında olmasını engelleyen hususlar olduğu için ele alacağım.

Şimdi öncelikle sunuşuma bir tespitle başlamak istiyorum. Genelde öngörebildiğim hem Türkiye’de hem de batıda Türkiye-Gürcistan

Kafkasya Bölgesinde Türk Dış Politikasının Çıkar Alanları ve Hareket Alanları-Gürcistan Örneğinde

ilişkilerine veya Türkiye'nin Kafkasya politikası ile ilgili yapılan değerlendirmelerde şöyle bir husus belirtilmektedir. Deniyor ki, Türkiye başlangıçta Gürcistan'ın değerini yeterince anlamadı. Gürcistan yalnız 90'lıların ikinci yarısından itibaren Türk dış politikasında önem arz etmeye başladı ve özellikle Bakü-Tiflis-Ceyhan boru hattına bağlı olarak.

Ben bu iddiayı doğru bulmuyorum. Bunun tam tersini savunuyorum. Türkiye başından itibaren Gürcistan'ın değerini anladı ve başından itibaren Gürcistan ile iyi ilişkiler kurmak için harekete geçti. Fakat olgusal olarak doğru. 90'lıların ikinci yarısına kadar ilişkiler pek bir varlık geliştiremedi. Fakat bunun sebebi Türkiye'nin Kafkasya politikasında Gürcistan'ı göz ardı etmesi değil, Gürcistan'ın içinde bulunduğu koşullardı.

Türkiye daha batılı ülkelerin özellikle Gamsahurdiya sebebiyle tedirginlik duydukları ve uzak ilişki kurmaktan kaçındıkları bir dönemde Gürcistan'ın bağımsızlığını tanıdı. Çünkü Gürcistan'ın bağımsızlığını tanıırken Gürcistan tam bir iç savaş ortamındaydı. Bir tarafta Gamsahurdiya'nın yanlıları öte yanda daha sonra Şevardnadze'nin safhına geçecek olan askeri konsey. Bu iki güç arasında çatışma vardı. Bu iki güç arasındaki çatışma sürerken öbür taraftan Abhazya'da, öbür taraftan da Güney Rusya'da etnik çatışmalar sürmekteydi. Böyle bir ortamda Tiflis'le Türkiye arasında ilişki kurabilecek kimse yoktu. Gamsahurdiya ile ilişki kurmaya kalkılması durumunda bunun geleceği belirsizdi. Türkiye için sakıncalar doğurabilirdi. Dolayısıyla Türkiye bağımsızlığını tanımakla birlikte diplomatik ilişki kurmayı daha ileriki bir tarihe erteledi. Mayıs ayında diplomatik ilişkiler kurdu ve bu tarih yine Gürcistan'ın ilk diplomatik ilişkisidir. O zamana kadar

hiçbir ÷lke G÷rcistan ile diplomatik ilişki kurmamıştı. Üstelik dönemin başbakanı Süleyman Demirel Tiflis'i ziyaret etti. Ziyaret daha önce, Nisan ayındaki Azerbaycan ve Orta Asya Cumhuriyetleri turu kapsamında ele alınacaktı ama tam ziyaretten birkaç gün önce Gamsahurdiya yanlılarının Tiflis'e doğru saldırışa geçmesiyle birlikte Demirel'in Tiflis programından G÷rcistan ziyareti programından çıkarıldı.

Dolayısıyla demek istediğim Türkiye başından itibaren G÷rcistan'ın değerini Kafkasya politikası itibariyle anladı, G÷rcistan ile iyi ilişkiler geliştirmesi ile ilgili harekete geçti fakat G÷rcistan'ın içinde bulunduğu koşullar sebebiyle bu ilişki 90'lıların ilk yarısında istenilen düzeye ulaşamadı. Ne zaman şevardnadze geri geldi, yeniden etnik çatışmalar Gamsahurdiya yanlıları yenildi, ardından etnik çatışmalar da ateşkes anlaşmaları imzalandı, dolayısıyla Tiflis'ten muhatap alınabilecek bir güç ortaya çıkmaya başladı, o zamandan itibaren işler hızla giderek artmaya başladı. Hatta birkaç yıl sonra 96-97 yılında şevardnadze'nin ziyareti sırasında dönemin başbakanı daha doğrusu dönemin cumhurbaşkanı Süleyman Demirel 3 yılda 30 yıla sığacak işler başarıldığını, işlerin bu kadar yoğun olduğunu adlandırdı daha doğrusu böyle bir nitelendirme yaptı. Bu doğrudu.

90'lıların ikinci yarısından itibaren siyasi, askeri, ekonomik alanda Türkiye ile G÷rcistan ilişkileri hızla gelişmeye başladı. Buradan hareketle iki ÷lkenin bu iyi ilişkilere yön veren etkenlere geçmek istiyorum. Bu iyi ilişkiler dönemsel miydi yoksa yapısal, her iki ÷lkenin stratejik çıkarlarının örtüşmesi sonucunda uzun vadeli, daha fazla sonuç doğuracak bir ilişki mi? Ben bu iyi ilişkilerin dönemsel olmadığına, bunun yapısal olduğuna inanıyorum. Sebep de şu:

Kafkasya Bölgesinde Türk Dış Politikasının Çıkar Alanları ve Hareket Alanları-Gürcistan Örneğinde

Bu basitçe Gürcistan'ın dış politika önceliklerini ve Türkiye'nin dış politika önceliklerini karşı karşıya koyup değerlendirebiliriz. Birincisi Gürcistan'ın geçen süre içerisinde en temel dış politika hedefi içerisinde bağımsızlığını korumak ve bağımsızlığını pekiştirmektir. Şimdi Kafkasya'ya bakarsak haritada: Kafkasya'da merkezde, Güney Kafkasya'da üç cumhuriyet var: Gürcistan, Ermenistan, Azerbaycan. Bu üç ülke, üç bölgesel güç ile çevrelenmiştir. Yukarıda Rusya, aşağıda İran ve Türkiye.

İran başından itibaren Rus yanlısı bir politika izledi. İran ile Rusya'nın çıkarları örtüştü. İran, Rusya'nın Kafkasya'da etkin olmasını, Kafkasya'nın Rusya'nın arka bahçesi olmasını kabul etti ve buna bağlı olarak da daha somut olarak Azerbaycan'ı zayıf düşürecek politikalar uyguladı. Böyle bir ortamda bu ülkelerin bağımsızlığının değer kazanmasındaki en önemli faktör Türkiye'nin bu ülkelerinin bağımsızlığını tanıması ve desteklemesi oldu. Zaman zaman günümüzde de, özellikle batıda ve Türkiye'deki bazı çevreler, Türkiye'nin Rusya ile işbirliği içinde oldukları, özellikle Kafkasya'da, Karadeniz'de kimi iddialar ortaya atmaktadırlar ki bu iddialar doğru değil. Eğer Türkiye Rusya ile işbirliği halinde hareket etmiş olsaydı o zaman Güney Kafkasya'daki ülkelerinin bağımsızlığı hiçbir değer ifade etmezdi. Gürcistan'ın Karadeniz üzerinden dünyaya açılmış olması bugün o ülkelerin güçlenmesini ve gelişmesini bu şekilde sağlayamazdı. Dolayısıyla Türkiye'nin bu ülkelerin bağımsızlığına verdiği değerini altını iyi çizmek lazım. Bu ülkelerde de giderek bu değerini daha iyi anlaşıldığını gözlemliyorum ben, özellikle hem Şevardnadze döneminde hem Sakaşvili döneminde her iki lider Türkiye'yi dünyaya açılan kapı, dünyaya açılan pencere olarak adlandırdılar.

Türkiye başından itibaren yani Gürcistan'ın en önemli önceliği bağımsızlığını korumak ve pekiştirmektir. Türkiye, Gürcistan'ın bağımsızlığını başından itibaren destekledi. Bağımsızlığını ilk tanıyan ülkeydi daha önce de belirttiğim gibi. Tabi ki ikinci faktör burada iki ülke iç işlerine yön veren: toprak bütünlüğü. Gürcistan bağımsızlığını ilan ettiğinde karşı karşıya kaldığı en temel sorun toprak bütünlüğü idi. Bir tarafta Abhazya'da savaş yaşanıyordu, öbür tarafta Tiflis'te savaş yaşanıyordu, merkezi hükümetin zayıf düşmesine paralel olarak Acaristan'da ne olduğu belirsiz bir Abaşitze rejimi oluşmuştu. Tiflis'in yetkileri iyice sınırlandırılmıştı orada. Öte yandan 90'luların ilk yarısında hatta Cavahetililer ile Ermeniler kendi iç işlerini oluşturmuşlardı, kendi yönetim yapılarını oluşturmuşlardı. Dolayısıyla Gürcistan için bağımsızlığını kazanmasında en temel mesele toprak bütünlüğünü sağlamaktı. Türkiye, bölgedeki önemli Abhaz lobisine sahiptir ki bu diaspora aynı zamanda Çerkes diasporası ile işbirliği içerisinde hareket ediyor. Bu lobinin baskılarına rağmen Gürcistan'ın toprak bütünlüğünü destekledi. Bu şu varsayımlar içinde, burada herhangi bir bölünme bir anda bu kadar çatışmanın ya da potansiyel çatışmanın olduğu bir yerde Türkiye'nin kuzeyinde Gürcistan yerine bölük pörçük, küçük küçük, dört-beş cumhuriyetle karşılaşabilir. Bu hiçbir şekilde Türk dış politikası açısından tasvip edilecek bir durum değildi. Bir anda bir Gürcistan'la anlaşıp Azerbaycan'la Orta Asya cumhuriyetleriyle ilişkiler geliştirmek varken, bir Abhazya, bir Cavahitya, bir merkezi Tiflis, dört-beş devletin ortaya çıkması Türk dış politikası açısından anlamlı değildir. Üstelik de burada çok daha önemli bir faktör daha var. O da Rusya faktörü. Son üç yüzyıllık Türk tarihi ve belki daha uzun bir tarih Rusya ile savaşlarla geçmiştir. Rusya'nın Türkiye'de halk içinde

Kafkasya Bölgesinde Türk Dış Politikasının Çıkar Alanları ve Hareket Alanları-Gürcistan Örneğinde

yarattığı olumsuz bir imaj var. Soğuk savaş döneminde sürekli, en temel tehditti Ankara için Rusya. Bunun dağılmasından sonra, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra doğal olarak Türkiye'nin beklentisi Rusya'nın kendi sınırlarına geri çekilmesiydi ve Kafkasya'nın Türkiye ile Rusya arasında bir tampon bölge olmasıydı. Bu etnik çatışmaların arkasında Rusya'nın olduğunu herkes biliyordu. Rusya'nın bu çatışmaları manipüle ederek burada nüfuz sağlamaya, askeri üsler edinmeye, bölgedeki varlığını sürdürmeye çalıştığı herkes tarafından biliniyordu. Böyle bir ortamda etnik çatışmaları desteklemek Ankara açısından hiç mantıklı değil. Bu safhada Türkiye başından itibaren bu ülkelerin toprak bütünlüğünü destekledi. Burada diğer bir faktör de orta büyüklükteki bir devlet olmanın verdiği bir husus var. Orta büyüklükteki devletler genelde uluslararası hukuka saygı gösteren devletlerdir. Çünkü uluslararası konulara yaşama şansı tanıyor. Bugün Türkiye Irak'ın toprak bütünlüğünü de destekliyor. Aynı şekilde uluslararası hukuk çerçevesinde bu etnik çatışmaların çözülmesini istedi Türkiye ve Türkiye'nin bu politikası Gürcistan'ın temel öncelikleri ile de örtüştü. Üçüncü temel öncelik alanı da Hazar Havzası ve enerji kaynaklarıydı. Bu kaynaklar bu ülkelerin var olabilmeleri, bağımsızlıklarının anlamlı hale gelebilmesi, güçlenmeleri ve inşa süreçlerini tamamlayabilmeleri için bulunmaz bir fırsattı. Eğer bu kaynaklar Rusya üzerinden aktarılmaya devam edilmiş olsaydı, o zaman bu ülkelerin bağımsızlığı iyiden iyiye sınırlandırılmış olacaktı. Çok fazla anlam ifade etmemiş olacaktı. Zaten yeterince ulaştırma, iletişim kaynakları Moskova üzerinden geçmekte. Böyle bir ortamda batılı ülkeler ve aynı zamanda Türkiye doğru ve haklı olarak bu kaynakların Rusya dışı güzergahlarla taşınmasını destekledi. Aynı zamanda da bir bölge ülkesi olarak da bu kaynakların yönetim ve

dağıtılmasında pay almak istedi, haklı bir beklentiydi bu da. Tabi bu alternatif güzergahlar arasında İnan Amerika tarafından istenmedi. Ermenistan Azerbaycan tarafından istenmedi. Geriye Gürcistan seçeneği kaldı ki bu da Türkiye ve Gürcistan ilişkilerini olumlu yönde etkiledi. İlk başta hatta ilkin üretim yollarının daha ana ihraç başlamadan önce alternatif bir güzergahla taşınması gündeme geldiğinde Türkiye, Bakü-Tiflis-Ceyhan -yani kendi başını çektiği projeyi olumsuz etkileme potansiyeli taşımaya rağmen- Bakü-Supsa, Gürcistan üzerinden geçen Bakü-Supsa hattına destek verdi ve daha sonra da Gürcistan bu desteği Bakü-Tiflis-Ceyhan'da yinelemiş oldu.

Yani bu üç temel faktör: Gürcistan'ın bağımsızlığı, toprak bütünlüğü ve Hazar havzası enerji kaynaklarının Rusya dışı güvenli güzergahlarla uluslararası piyasalara taşınması iki ülkenin dış politikasına yön veren öncelikler oldu. Bu öncelikler örtüştü. Bu örtüşmeler sonucunda da başarılı bir işbirliği gelişmiş oldu.

Türkiye 90'lı yılların ikinci yarısından itibaren askeri olarak destek vermeye başladı, özellikle 97 yılında askeri işbirliği anlaşmaları imzalandı. Bu anlaşmaları takiben Türkiye'deki askeri okullarda Gürcü subaylar eğitim almaya başladılar. Aynı zamanda Tiflis'te Türkiye'nin parasal destekleriyle müşterek harp okulları kuruldu ve bu müşterek harp okulunda Gürcü subaylar eğitiliyor. Gürcistan'daki üsler modernize edildi Türkiye tarafından. Türkiye'den Gürcistan'a hibe yardımları yapıldı, askeri olarak ve en önemlisi Gürcistan ordusunun NATO standartlarında yeniden oluşturulması sürecine geçtiler.

Bu Türkiye-Gürcistan ilişkilerine yön veren bir başka temel faktör daha var. Gürcistan dış politikasındaki yönetim felsefesi. Bununla kast ettiğim şey dünyaya bakışları. Dünya görüşleri nedir? Gürcistan dış

Kafkasya Bölgesinde Türk Dış Politikasının Çıkar Alanları ve Hareket Alanları-Gürcistan Örneğinde

politikası başından itibaren batı yanlısı bir dış politikaydı ve bununla kast ettikleri olabildiğince kısa bir sürede bütün yönleriyle batıya entegre olmaktı. Bu perspektif içerisinde Gürcistan'dan baktığımız zaman Türkiye, Gürcistan'ın sınırına kadar gelmiş modern dünyayı temsil eden bir devlettir. Özellikle NATO Üyesi olması Gürcistan'ın NATO üyelik bakımından önemli bir unsurdur ve bu da Tiflis'in Ankara'ya daha fazla güven duymasına ve ilişkilerin geliştirilmesinde önemli bir zemin sağladı, önemli bir etki bıraktı.

Bu genel çerçeveyi anlattıktan sonra ekonomik olarak ilişkileri kısaca ele almak istiyorum. Bugün Türkiye Gürcistan'ın en büyük dış ticaret ortağıdır. Zaman zaman Rusya ile yer değiştirmeleri oluyor. Bu özellikle son yıllarda hem karşılıklı ticaret anlaşmasını Türkiye uygulamaya başladı Gürcistan'a karşı. Bu karşılıklı ticaret anlaşması Aralık ayındaki anlaşmayla birlikte kapsamı genişletildi ve bu Gürcistan'ın Rusya'yı boğmaya çalıştığı bir dönemde yapılmış olması oldukça anlamlıydı ve Gürcistan vatandaşlarına yönelik 3 ay vizesiz giriş hakkı tanınmış olması ekonomik ilişkilere olumlu etkiler oldu ve giderek Türkiye eskiden zaman zaman yer değiştirdiği oldu, Rusya birinci Türkiye ikinci veya Türkiye birinci Rusya ikinci olurken, 2006 yılında Gürcistan'ın en büyük dış ticaret ortağı Türkiye oldu. 2007 yılında da bunun artacağı kanaati içerisindeyim. Özellikle ilk üç aylık ve altı aylık raporlar da bunu doğruluyor. Yabancı yatırımlar konusunda da Türkiye Gürcistan'da başı çekiyor, Türkiye'nin önünde genel toplam yabancı yatırımcılar listesine baktığımız zaman Amerika ve İngiltere var, üçüncü sırada Türkiye geliyor. 2006 yılını ele aldığımız zaman sadece 2006 yılında Türkiye'nin önünde sadece Kazakistan var. Bunun sebebi Kazakistan'ın son yıllarda geliştirdiği bir strateji bu. Genel çerçeveyi şu şekilde toparlayayım:

90'lı yılların ilk yarısı içerisinde Türkiye-Gürcistan ilişkileri yeterince gelişemedi, sebep Gürcistan'daki iç kargaşaydı, kaos ortamıydı. Bu kaos ortamının atlatılmasından sonra Türkiye-Gürcistan giderek ilişkileri gelişti. Bu gelişme her iki ülkenin dış politikaları ile örtüşmesi sonucunda ve uzun vadede daha fazla işbirliği yapılmasına olanak tanıyor. Türkiye'nin Kafkasya stratejisi, Türkiye'nin Kafkasya politikasının öncelikleriyle, Gürcistan'ın dış politika öncelikleri örtüşmektedir. Belki bu çerçevede son yıllarda bu tür adlandırmalar pek yapılmıyor ama devletler yaptığı için ben de belki adlandırmak zorundayım. Ülkeler birbirlerini stratejik ortak olarak adlandırıyorlar.

Bu genel çerçeveyi bitirdikten sonra şöyle bir husus üzerinde durmak istiyorum kısaca. İlişkiler daha fazla geliştirilemez mi? Ya da ilişkilerin daha fazla geliştirilmesi önünde ne tür engeller var? Benim görebildiğim birkaç engelden bahsedeceğim. Bu engellere geçmeden unuttuğum bir notu belki eklemem gerekiyor, genel çerçeve içerisinde. O da şu: Türkiye Gürcistan'ın uluslararası kuruluşları nezdindeki yükümlülüklerini de destek veriyor. Bu NATO karşısındaki yükümlülükleri de bu bağlamda ele alınabilir. Gürcistan ordusunun NATO çerçevesinde yeniden modernize edilmesi, sürdürülen bireysel ortaklık eylem planı çerçevesinde Gürcistan'ın birtakım yükümlülükler var. Türkiye bu yükümlülükleri yerine getirilmesine destek veriyor aynı zamanda Gürcistan'ın Avrupa Konseyi nezdinde de birtakım yükümlülükler var, bu yükümlülüklerden birisi Ahıska Türklerine ilişkindir. Tabi ki Ahıska Türkleri, Avrupa Konseyi ile Gürcistan arasındaki bir meseledir. Gürcistan uluslararası yükümlülüğüdür ama Ahıska Türkleri aynı zamanda Türkiye'nin de hassasiyet taşıyan bir konu olması itibarıyla Gürcistan'ın bu yükümlülüğünü yerine getirilmesinde Türkiye ilave katkı sağlayacak, yardımlar yapmayı başından

Kafkasya Bölgesinde Türk Dış Politikasının Çıkar Alanları ve Hareket Alanları-Gürcistan Örneğinde

itibaren taahhüt etmiştir, Gürcistan'ın bu yükümlülüğünü yerine getirmesi konusunda.

Bu genel çerçeveden sonra yine yanlış algılama notlarına gelmek istiyorum. Dört temel yanlış algılama tespit edebildim ben daha doğrusu bir süredir böyle bir izlenim içerisindeyim. Bu yanlış algılamaların birincisi şu: Tabi ki Gürcistan'da yapılan devrim bu bölgenin ve eski Sovyetler Birliği'nin hayatında önemli bir olaydır. Daha sıcak olduğu için biz sonuçlarını çok fazla göremiyoruz. Ben eminim ki zaman geçtikçe bunun sonuçları daha büyük olduğu ve daha önemli sonuçların olduğunu göreceğiz. Bu devrimde muhakkak ki Sakaşvili önemli bir rol oynadı, bir liderdi, bir devrimin lideriydi. Gürcistan'ın demokratikleşmesi tabi ki Türkiye'nin çıkarıdır. Türkiye bu bağlamda Sakaşvili'nin iktidarına destek verdi, her türlü desteği verdi fakat zaman zaman Sakaşvili'nin bu batı desteğini arkasındaki batı desteğini yanlış algıladığı izlenimini taşıyorum. Bu yanlış batı desteği o kadar yanlış anlaşılmalara yol açıyor ki Sakaşvili bazen kendisini Bush gibi de hissediyor ve bu da üslup sorunlarına yol açıyor. Benim gördüğüm en temel algılama sorunların başında bu geliyor.

İkinci yanlış algılamaya yol açan, ilişkileri sınırlayan ikinci bir husus: Gürcistan'ı Türk karar alıcıları, Türk siyasetçiler Türk devleti nezdindeki çıkar olarak görmesi. Gürcü siyasetçilerde karar alıcıları şöyle bir yanlış izlenim var. Deniyor ki Gürcistan kendiliğinden, tek başına önem taşıyor, önemli değil. Türkiye Azerbaycan'ı da Orta Asya cumhuriyetlerine ilişkiler kurmak için bizi önemsiyor. Bu doğru bir izlenim değil. Benim görebildiğim kadarıyla Gürcistan'ın Azerbaycan'dan ve Orta Asya'dan bağımsız olarak kendiliğinden Türk dış politikası açısından değerlidir. Her şeyden önce komşu

olması itibariyle. Her Şeyden önce Tũrkiye ile Rusya arasındaki tampon ũlke olması itibariyle Gũrcistan kendiliğinden değerlidir. Bu yanlış anlaşılma, Gũrcistan'ın bu yanlış tutumu zaman zaman Şu sonucu doğuruyor: Kısa dönemde taktik dũzeyde daha fazla kar edebilmek için gereksiz direktmelere yol açıyor unkũ bu Ankara'da olumsuz olarak algılanıyor. Uzun vadede daha çok kazanmak mũmkũnse, Sakaşvili kısa vadede daha çok kazanmayı tercih ediyor. Bu iŐleri sınırlıyor. Bu önemli bir yanlış algılama sorunu.

ũũncũ bir yanlış algılama sorunu Tũrkiye ile Amerika arasındaki ilişkilerin yanlış algılanmasından kaynaklanıyor. Gũrcũ siyasetçiler ve karar vericiler son zamanda Tũrkiye'nin yaptığı yardımları, Tũrkiye'nin Gũrcistan'a verdiği desteği Amerika ũzerinden yapılmış yardım veya destek gibi algılıyor. Amerika kuŐkusuz ki Tũrkiye ile mũttefiktir. Kafkasya, Tũrkiye ile Amerika arasında önemli bir ilişki alanıdır fakat kararlarını, yaptığı yardımları, verdiği desteği Tũrkiye devletinin kendisi verir. Tabi ki bu Amerika ile gũrũŐmelerde gündeme geliyor, Amerika'nın birtakım istekleri olabiliyor. Ama bu Tũrkiye iste-diği için, Tũrkiye'nin çıkarlarına uyduduğu için bu destek veya bu yardım veriliyor. Bu yanlış algılama yũzũnden bazen ikili ilişkilerde gündeme getirilmesi gereken konular yanlışlıkla Washington ũzerinden Tũrkiye'ye aktarılmaya çalıŐılıyor. Bu da ilişkileri olumsuz yũnde etkileyen önemli bir yanlış algılamanın sorunudur.

Dũrdũncũ yanlış algılama sorunu da Şu. Faik Bey de sabah sũyledi, Kars anlaşması var. Tũrkiye bu anlaşmaya taraf. Kars anlaşması sınırları belirleyen anlaşmadır. Uluslararası hukuk gereğince de sınırları belirleyen anlaşmalar ortadan kalkmaz. Kimi zaman Gũrcistan yetkililerinin Kars anlaşması geçersizdir beyanları

Kafkasya Bölgesinde Türk Dış Politikasının Çıkar Alanları ve Hareket Alanları-Gürcistan Örneğinde

Ankara'da üzüntüyle karşılandığı kanaatindeyim çünkü Gürcistan uluslararası değerdeki bu anlaşmaları ortadan kaldırtamaz. Siyasi olarak da bu anlaşmaların ortadan kaldırılmasına gücü yetmediği kanaatindeyim ama gereksiz tatsızlıklara ve gerginliklere yol açıyor. Gürcistan devletinin henüz oturmuş bir devlet olmadığı intibası veriyor ve sevimli karşılanmıyor.

* Bu metin Hasan Kanbolat tarafından revize edilmiştir.